

Miért vagyok bencésként európai?

A történelmi érv

Bencésként valójában „született” európai vagyok. Ennek történelmi oka van. Nursziai Szent Benedek nevéhez páratlan és tartós hatástörténet fűződik, amely több mint 1500 éve mit sem veszített aktualitásából; amely mind a mai napig tart és világszerte elterjedt. A bencések fejlődéstörténete több évszázadon keresztül együtt halad az európai kultúr- és civilizációtörténettel, azok egyház- és politikatörténetével. A Benedek-rend, illetve a bencések az európai aktorok. Alapítója nem sejtette, hogy XII. Pius Európa atyjának, VI. Pál 1964. október 24-én Montecassinóban Európa védőszentjének fogja nevezni. Ennek meghirdetésekor VI. Pál külön kiemelte a közös alapon nyugvó, keresztény hitű népek egyesülését. Az európai talajvíz bencés módon impregnált.

Regulája a 6. század közepétől Európa gyökereire is hatással volt, kolostorai formálták a keresztény Nyugatot. Átmeneti időszakban jött létre, majd terjedt el a későantik helyszínektől és kultúráktól egészen addig, amit ma kora középkornak nevezünk, mígnem a Karoling-birodalomban meg nem szilárdult. Ez az a korszak, amelyben a pogány törzsek régen elfoglalták pozícióikat és meghonosodtak. Benedek egy olyan, évszázadokban mérhető hatástörténetet indított útjára, mint kultúra, művelődés, spiritualitás, gondoskodás és Isten békéjének végtelen fejlődése,

s ezzel éppúgy osztozik Európa hanyatlásában és alkonyában, mint ahogy új szerzetesrendeket életre hívó reformokban is alakul. Érvénye európai szintű, később világméretű. Regulája teljeséggel mentes a politikától, és mégis a Nyugat egyik legbefolyásosabb okiratává válik.

Ha az ember megnézi a Benedek-rend kiterjedését, megmutatkozik annak európai formátuma. A közép-itáliai Montecassino szerzetesrendje igen korán észak felé talált utat magának: noha Ágoston Nagy Szent Gergely általi küldetése az angolszászok földjére nem a Regulával ment végbe, a 7. század elejére kizárólagos érvényességre tett szert, s az ország egyházi és kulturális központjait képviselő nagy kolostorok életnormájává válik. Vándorútjairól alig tudni valamit.

Előbb más regulákkal kötelékben, elsőül a kolumbán rendszabállyal egyik kolostort a másik után „hódítja meg” Galliában. 624-ben vezették be a Regulát Alta Ripa kolostorában. Már 620 előtt Luxeuilben, a szárazföldi ír szerzetesség fellelegvárában ismerniük kellett. Donatus, Besançon püspöke, maga is luxeuili szerzetes, 625-ös kolostoralapításához apácarendszabályába átveszi Benedek Regulájának nagy részét. 742-ben aztán Szent Bonifác aláírásával az első ausztráziai szinóduson, az úgynevezett „germán zsinaton” minden szerzetes- és apácakolostorban kötelező érvénnyel bevezetik.

Angliába társaival együtt nem csupán missziózásra érkezik a bencés Winfrid-Bonifatius (672/73–754), hanem újraevangelizálás céljából is. Az általa alapított apátságok a benedeki Regula szerint élnek. A vele érkezett nők, mint például Lioba, magasan képzettek, kolostoraikban a korszak szellemi, kulturális és civilizációs arculatát formálják.

Néhány évtizeddel később az aacheni zsinat (817) I. (Jámbor) Lajos révén a Karoling-birodalomban végérvényesen kizárólagos érvényre jut. Nagy Károly pedig egyre keletebbre terjeszti ki bővítési politikáját, amelyben mintegy rohamosztagokként bencés kolostorokat alapít. Ezek már korábban elterjedtek Itáliában, és meghódították az egész európai szárazföldet Portugáliától a Baltikumig, az Atlanti-óceántól a közép- és kelet-európai térsé-

gig. Az európai szerzetesség évszázadokra azonossá válik a bencéséssel.

A Nyugat térségét apátságok hálózatai szelik át, amelyek a kolostori-szellemi élet helyei, az evangelizáció alapjai és a kulturális, gazdasági és civilizációs tevékenységek központjai. Így a még osztatlan kereszténység Európája és ezzel a benedeki Regula nem csupán felekezetek előtti, hanem egyúttal felekezetek feletti irat is. Benedek a szétvált keresztények egyik atyja. Ezzel egyszerre feltárult az európai öikuméné aspektusa, amikor is a mai közösségek a reformáció templomaiban Benedek Reguláját bevonják életformájukba, mint ahogy ezt látjuk Franciaországban, Svédországban, Angliában és Németországban.

Mindezek egyikét sem tartalmazza a benedeki Regula. Itt azonban beigazolódnak egy alapelv, amelyet Benedek következetesen képviselt: az átalakuló adottságok észlelése, a változó hely- és időviszonyok figyelembevétele és az ezekre reagálni kész rugalmasság. A konstruktív és kritikai bánásmód a jelennel, ahogyan azt Benedek előírja, éppen ma állítja kihívás elé a bencés szerzetességet, de ez egyben minden társadalom jövőbeli kérdése is. Ezért adódik a maradandóra és a feladhatatlanra vonatkozó kérdés, mint ahogyan a szükséges alkalmazkodás is. A benedeki Regula olyan kvalitásokkal rendelkezik, amelyeknek nincsen köztük kicsinyes szabályozásokhoz.

A személyes tapasztalat

Létezik még egy második, egészen személyes vonal: kolostori életben sokszor és sokoldalúan jártam be Európát. Természetesen nem bárhová és nem akármilyen okból, hanem mindig a Benedek-rend összefüggésében és bencésként.

Az apátságokban, kolostorokban, közösségekben, amelyek a Benedek-rendszabály szerint élnek, mindig vendég voltam. Ebben nem játszott szerepet a nemzetiség: ha a rendi küldöttséggel Ausztriában, Svájcban, Dél-Tirolban vagy Németországban voltunk, nem németként, svájcként, osztrákként vagy dél-tiroli-

ként érzékelték minket, hanem egy nagy bencés-európai család tagjaiként, a nemességhez hasonlatosan, ahol valahogy mindenki mindenkivel rokon, bármilyen távoli legyen is az – legalábbis Montecassinótól.

Amikor tanulmányi napokra vagy munkahetekre, előadásokra vagy ehhez hasonlókra voltam hivatalos, nem a nemzetiség számított. A helyek megoszlanak Olaszország (Róma és Bolzano), Svájc, Ausztria és Csehország, Svédország, Németország és Bajorország között. Még a kolostori patronátus is, amelyet kolostorunk az ombergi nővérek fölött vállalt Svédországban, egy ilyenfajta európai kezdeményezés része.

Hasonlóan intenzív európai tapasztalatok alakultak ki az Institut für Benediktinische Studien tanfolyamok vagy novícius kurzusok során Salzburgban. Nővérek és testvérek, oblátusok és érdeklődő laikusok már számos európai országból jártak ott: Svédországból és Dániából, Hollandiából és Lengyelországból, Svájcból, Ausztriából és Dél-Tirolból, Csehországból és Romániából, egészen a missziós bencéseken át afrikai testvérekig és nővérekig.

Ezzel el is érkeztünk a bencésekhez mint globális szereplőkhöz. Mindig egy nagyobb bencés család tapasztalata jelenik meg, mert az a spiritualitás az alap, szókincs, amellyel megértjük magunkat, legalábbis követhető. A valahová tartozás és az összetartozás átvétele döntő elem, s teljes mértékben független a nemzetiségtől.

Michaele Puzicha
(Tillmann Ármin fordítása)